

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet **Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov (SOU 2017:100)**

Inledning och sammanfattning

Inledning

Betänkandets förslag berör frågor av central betydelse för den operativa verksamheten inom åklagarväsendet. Det är därför positivt att praxis på flera områden kodifieras och att regler föreslås som kan bidra till att öka effektiviteten i den brottsutredande verksamheten.

Åklagarmyndighetens huvuduppgift är att se till att begångna brott blir utredda och lagförda. I det uppdraget ingår att bidra till den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Detta är grunden för ställningstagandena när det gäller avvägningen mellan å ena sidan den enskildes integritetsintressen och å andra sidan behovet av de tvångsmedel som beslag och husrannsakan utgör.

Det finns anledning att understryka vikten av att elektroniskt material kan tillföras förundersökningar genom ett nytt tvångsmedel som innebär att sådant material blir åtkomligt genom inhämtning på distans. Elektroniskt material har en stor betydelse i det brottsutredande arbetet i dag, och betydelsen kan förväntas öka ytterligare framgent. Det kan vara fråga om information som finns lagrad i enskilda företags datorer eller datorsystem, hos företag som utför serviceuppgifter för bolagen eller i det s.k. molnet. Därtill kommer applikationer i mobiltelefoner och surfplattor som kan leda till externa lagringsutrymmen.

Elektroniskt material förekommer i många brottsutredningar i dag, exempelvis när det gäller bokföringsbrott, bedrägerier och andra förmögenhetsbrott. Mobiltelefoner och surfplattor kan vara brottsverktyg vid gärningar som olaga hot och ofredande, men innehåller ofta också elektronisk information som kan användas som bevisning. Sms och e-post är viktiga pusselbitar i många utredningar av skiftande karaktär. Bevisning som bygger på elektroniska uppgifter, och spår från sådan information, kommer att få ökad betydelse i framtiden. Elektronisk information har ofta ett starkt bevisvärde.

Betydelsen av att få tillgång till elektroniskt lagrad information på distans är i många fall av mycket stor betydelse för de brottsbekämpande myndigheternas möjlighet att bekämpa brott. Åklagarmyndigheten välkomnar således förslaget

om undersökning och kopiering på distans, även om det kan finnas synpunkter på vilka lagtekniska åtgärder som bör vidtas och på de begrepp som föreslås i betänkandet.

Sammanfattning av några av synpunkterna

Ett av de mest omfattande förslagen i betänkandet är införandet av ett nytt straffprocessuellt tvångsmedel benämnt kopiering. Även om det finns ett stort behov för de brottsutredande myndigheterna att kunna säkra elektroniska upptagningar, kan det ifrågasättas om det finns behov av att skapa ett helt nytt tvångsmedel för att reglera det. Det bör i stället göras en analys av om nuvarande regelverk kan förtydligas så att det klargörs att det omfattar elektroniska upptagningar. Även själva begreppet kopiering kan ifrågasättas eftersom det är svårt att precisera. En orsak är att det finns flera typer av kopiering vilket kan leda till oklarheter vid tillämpningen av reglerna.

Utredningens förslag att ersätta de rättssäkerhetsgarantier som beslag ger med en rätt till domstolsprövning av om myndigheten som innehar kopian har rätt till det eller om kopian helt eller delvis ska förstöras är inte en tillfredställande lösning. Vid en sådan domstolsprövning finns en beaktansvärd risk för att åklagaren inte kan hävda förundersökningssekretessen. Åklagarmyndigheten avstyrker en sådan ordning.

Den föreslagna regeln att domstolen ska kunna avgöra om åklagaren ska ha tillgång till originalet eller en kopia av det elektroniska materialet under förundersökningen kan få allvarlig konsekvenser för den brottsutredande verksamheten eftersom det påverkar bevisningen och möjlighet att bemöta invändningar från den misstänkte när originalet av hårddisken eller sim-kortet i mobiltelefonen inte är tillgängligt. Detta är därför en mindre bra lösning ur brottsutredningssynpunkt.

Åklagarmyndigheten har inte någon erinran mot regler som gör det möjligt för en enskild att begära en domstolsprövning av kopior. En sådan prövning bör dock vara begränsad till att pröva lagligheten av att polis och åklagare innehar en kopia, motsvarande prövningen av beslag enligt 27 kap. 6 § rättegångsbalken.

Det bör införas en bestämmelse om absolut sekretess för uppgifter i informationsbärare som tagits i beslag och som inte förekommit vid förundersökningen. En sådan reglering bedöms inte stå i strid med grundlagen. Det följer av praxis att det krävs en relativt detaljerad genomgång av allt innehåll i en allmän handling vid en sekretessprövning, och vem som helst kan tvinga fram en sådan genomgång av information som inte är av intresse för brottsutredningen, med risk för omotiverade intrång i den personliga integriteten och mycket stora resursuttag hos myndigheterna som följd. I förlängningen finns en risk för att färre brott kommer att utredas.

Nedan lämnas synpunkter på några av de förslag som lagts fram i betänkandet. I de delar som inte kommenteras tillstyrker Åklagarmyndigheten förslagen, eller har ingen erinran mot dem.

6.9 Undersökning på distans

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslagen, men anser att också undersökningsledaren ska vara behörig att besluta om undersökning på distans.

Åklagarmyndigheten välkomnar den föreslagna möjligheten till undersökning på distans. Det är betydelsefullt att frågan regleras eftersom det finns ett stort behov av ett tvångsmedel som ger de brottsutredande myndigheterna tillgång till elektronisk information som finns lagrad externt.

Av förslaget framgår att undersökning på distans innebär att det är fråga om ögonblicksbilder och inte om en löpande övervakning. Vidare anges att upprepad undersökning kan jämföras med övervakning i realtid. Åklagarmyndighetens uppfattning är att det i en förundersökning bör vara möjligt att återkomma och dokumentera förändringar genom flera beslut om husrannsakan, således upprepad undersökning på distans. Åklagarmyndigheten delar utredningens uppfattning att det krävs en tydlig gränsdragning mellan undersökning på distans och hemlig dataavläsning. Detta bör tydliggöras i det fortsatta arbetet.

Behörigheten att besluta om undersökning på distans bör omfatta även undersökningsledaren, och alltså inte endast åklagaren och rätten. I de ärenden där polisen är förundersökningsledare är det ett naturligt arbetssätt att söka efter elektronisk information som kan utgöra bevis. En förutsättning för ett modernt arbetssätt är att undersökningsledaren kan besluta i dessa fall.

6.10 Territoriella begränsningar

Vid tillämpningen av bestämmelsen om undersökning på distans inställer sig frågan om territoriella begränsningar. Det sammanhänger med att den elektroniska informationen kan vara lagrad i Sverige, i annat land eller på okänd ort (loss of location).

Av folkrättsliga skäl är det inte möjligt att utöva makt inom en annan stats territorium. Finns det elektroniska materialet på en server i ett annat identifierat land kan åklagaren begära internationell rättslig hjälp. Är det däremot fråga om en plats som inte kan identifieras, redovisas i betänkandet territoriella anknytningspunkter som kan påverka jurisdiktionsfrågan, t.ex. misstänkts hemvist och brottsplatsen. I ett avgörande av Högsta domstolen i Danmark bedömdes att bistånd inte krävdes av utländsk myndighet vid en inloggning på ett Facebook-konto, eftersom det var danska myndigheter som utredde brottsligheten,

Vid loss of location kan den situationen uppstå att den operativa åklagaren inte på förhand vet om undersökning på distans lagligen kan genomföras. Det vore olyckligt att överlåta åt rättspraxis att ange vilka anknytningsmoment som ska avgöra om en undersökning på distans kan ske, beroende bl.a. på att det är osäkert i vilken utsträckning en rättslig prövning skulle komma att ske av åklagarens beslut om undersökning på distans.

Frågan om exekutiv jurisdiktion bör i stället utredas och bli föremål för nationell lagstiftning. Här kan påminnas om den pågående Aggressionsbrottsutredningen (Ju 2017:13), som redan arbetar med en översyn av reglerna om svensk straffrättslig domsrätt (se kommittédirektiv 2017:105).

7.7 Kopiering som ett särskilt tvångsmedel

Åklagarmyndigheten tillstyrker att möjligheten till kopiering tydliggörs i lagstiftningen och att det införs bestämmelser som gör det möjligt att i bevissyfte säkra elektroniska upptagningar, men avstyrker utredningens förslag om att det sker som ett nytt tvångsmedel. En närmare analys av möjligheten att låta nuvarande regelverk omfatta kopiering bör göras.

I betänkandet framhålls synsättet att likställa skriftliga handlingar med elektroniskt material som en enkel reglering som framstår som konsekvent. Åklagarmyndigheten delar den uppfattningen. Det kan därför övervägas om det kan göras ett tillägg i 27 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken med innebörd att det som sägs om föremål även ska omfatta upptagningar. Även om det kan finnas vissa nackdelar med att utvidga reglerna om beslag till att omfatta även upptagningar, överväger fördelarna med att utvidga redan befintliga bestämmelser, med inbyggda rättssäkerhetsgarantier, nackdelarna med att införa ett helt nytt tvångsmedel.

Till detta kommer att begreppet kopiering inger tveksamhet, eftersom det inte tidigare getts någon juridisk innebörd. Begreppet föreslås omfatta många olika åtgärder, något som lätt kan skapa oklarhet om vad som avses. Kopiering kan t.ex. avse handlingar och elektroniskt material från en beslagtagna informationsbärare i polisens lokaler eller från en informationsbärare vid en husrannsakan. På distans föreslås kopiering kunna ske vid dels undersökning på distans, dels i polisens lokaler. Därutöver sker kopiering för framställning av arbets-exemplar.

Av intresse är att Norge och Danmark valt en reglering som innebär att med föremål likställs elektroniskt material, och att tillgång till elektroniskt material säkras genom husrannsakan. Därutöver anges i betänkandet att husrannsakan och beslag är vedertagna begrepp i internationella konventioner och överenskommelser. En ny begreppsbildning skulle kunna försvåra våra kontakter med

de nordiska länderna men också när det gäller frågor rörande internationell rättslig hjälp och EU-samarbetet i övrigt.

7.7.7 Behörighet att fatta beslut om kopiering

Åklagarmyndigheten avstyrker förslaget att rätten ska kunna ersätta ett beslag med kopiering.

Att domstol ska avgöra om det ur utredningssynpunkt är lämpligt att ha kvar originalet av t.ex. en hårddisk i beslag kan få allvarliga konsekvenser för den brottsutredande verksamheten. Det måste vara en fråga för de brottsutredande myndigheterna att avgöra om det ur utredningssynpunkt krävs tillgång till originalet, en fråga rörande utredningsaspekter som förundersökningsledaren löpande ska bedöma.

Domstolens beslut skulle kunna påverka vilken bevisning åklagaren har i ett ärende, och i förlängningen rubba förtroendet för de brottsutredande myndigheterna. I sammanhanget bör erinras om att åklagaren har en skyldighet att under utredningens gång kontinuerligt ompröva beslaget. Det innebär att det inte krävs något initiativ från den berörde för att frågan om fortsatt beslag ska prövas.

7.8.4 Behörighet, dokumentation och underrättelse

Myndigheten har inget att erinra mot bestämmelsen i 27 kap. 8 a § rättegångsbalken rörande en underrättelseskyldighet gentemot den som drabbats av beslaget när ett beslag hävts och ersatts med en kopia. Det förutsätts att det inte är ett krav att vederbörande ska delges underrättelsen.

8.4, 8.5 Beslagsförbud

Åklagarmyndigheten delar utredningens bedömningar och tillstyrker förslagen.

Ett nytt begrepp, ”skyddade uppgifter”, förs enligt förslaget in i 27 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken som en samlad beteckning för den typen av uppgifter som paragrafen skyddar, dvs. uppgifter som en befattningshavare eller någon annan som avses i 36 kap. 5 § rättegångsbalken inte får höras om. Begreppet återkommer i flera efterföljande paragrafer i 27 kap. (dock utan definition och utan hänvisning till något lagrum med definitionen). Syftet anges vara att det inte ska behövas upprepas vilka uppgifter som omfattas av beslags- och kopieringsförbuden.

Åklagarmyndigheten har ingen erinran mot ovannämnda begrepp, men det bör övervägas att föra in en hänvisning till 2 § i de lagrum där begreppet förekommer, bl.a. i paragraferna 2 a, 2 b, 2 d och 6 a. Det noteras att samma systematik återfinns i 28 kap. rättegångsbalken, där begreppet definieras i 7 b § och därefter återkommer i efterföljande paragrafer, bl.a. 10 §.

8.8 Förbud mot att ta del av information

Åklagarmyndigheten avstyrker förslaget.

Enligt Åklagarmyndigheten är den föreslagna bestämmelsen otydlig och kommer sannolikt att skapa svårigheter i den praktiska tillämpningen. Enligt bestämmelsen föreligger det ett absolut förbud mot att ta del av skyddade uppgifter. I författningskommentaren anges dock att det i vissa fall ska vara tillåtet att öppna en fil med påstått skyddade uppgifter och hastigt kontrollera saken utan att ta närmare del av innehållet. Det är således fråga om hur man i ett enskilt fall ska bedöma vad som kan vara en hastig kontroll och om en sådan kan genomföras utan att ta närmare del av innehållet.

Åklagarmyndigheten anser att det är olämpligt att de brottsbekämpande myndigheternas praktiska arbete ska styras av en bestämmelse som inte på ett tydligt sätt anger gränsen mellan ett tillåtet och ett otillåtet förfarande.

En lämpligare lösning skulle i stället kunna vara att införa ett absolut förbud mot att använda skyddade uppgifter, jfr 27 kap. 21 a § tredje stycket och 22 § rättegångsbalken.

9.7 Domstolsprövning avseende kopior

Åklagarmyndigheten avstyrker förslaget till domstolsprövning av kopior.

Åklagarmyndigheten har dock ingen erinran mot att den som fått sin information kopierad ska ha en rätt till domstolsprövning av lagligheten av åtgärden på motsvarande sätt som i dag gäller för beslag.

När det gäller partiell förstöring torde det inte vara möjligt att verkställa ett sådant beslut från rätten utan risk för att den övriga informationen på kopian förstörs eller förändras på ett sådant sätt att bevisvärdet av resterande information går förlorad (se not 10 på sidan 705). För att domstolen ska kunna ta ställning till om delar av informationen ska förstöras torde krävas att domstolen till någon del tar del av innehållet. Med hänsyn till omfattningen av data som en modern hårddisk kan innehålla är det svårt att se att det skulle vara praktiskt genomförbart.

Vid en domstolsprövning kan det även finnas situationer där förundersökningssekretessen hindrar åklagaren från att närmare redogöra för innehållet i en kopia. Enligt förslaget ska domstolens prövning avse åklagarens behov av informationen i kopian. Vidare att alla som har något intresse i och berörs av den information som kopierats ska vara behöriga att begära rättens prövning. I förhållande till denna obestämda och vida krets av personer skulle åklagaren ha

svårt att redogöra för behovet av informationen utan att sätta förundersökningssekretessen i fara. Domstolens prövning bör därför inskränkas till att pröva om kopieringen är lagligen grundad.

10.4 En möjlighet att dröja med underrättelsen i vissa fall

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget om en senarelagd underrättelse men avstyrker att den ska vara kopplad till straffskalan.

Bestämmelsen bör överensstämma med underrättelseskyldigheten avseende husrannsakan i 28 kap. 7 § rättegångsbalken. I den bestämmelsen saknas krav på brott av viss svårighetsgrad. Det är betydelsefullt att kunna skjuta upp en underrättelse vid alla typer av brottsutredningar.

12. Sekretess, registrering, bevarande och arkivering

Åklagarmyndigheten förordar, i likhet med Ekobrottsmyndigheten, att det införs en bestämmelse om absolut sekretess för uppgifter i informationsbärare som tagits i beslag och som inte förekommit vid förundersökningen i enlighet med 23 kap. 18 a § rättegångsbalken. Riksåklagaren har i ett yttrande till Högsta domstolen gett sin syn på vad som enligt reglerna om partsinsyn enligt rättegångsbalken ska anses utgöra förundersökningsmaterial. Riksåklagaren har som sin uppfattning därvid uttalat följande (ÅM 2018/8027).

Till att börja med vill jag framhålla att endast sådant material som har tagits fram ur den beslagtagna telefonen, dvs. det som redan är granskat av utredarna, bör anses utgöra förundersökningsmaterial (dvs. ”vad som förekommit vid förundersökningen”). En ny genomsökning av den i beslag tagna telefonen i syfte att ta fram ännu inte granskat material, eller att granska sådant material som i och för sig tagits fram men inte varit föremål för granskning, bör enligt min uppfattning uppfattas som en begäran om komplettering av förundersökningen (jfr 23 kap. 18 b § RB). Som anges i motiven (a. prop. s. 83) kan förundersökningsledaren ställas inför svåra gränsdragningsfrågor när det gäller att avgöra vad som egentligen hör till en förundersökning mot en viss misstänkt respektive utgör en brist i förundersökningen. Om en begäran att få del av utredningsmaterial prövas tillsammans med en begäran om kompletterande utredningsåtgärder kan en samlad bedömning göras av vilket utredningsmaterial den misstänkte ska tillåtas ta del av och om utredningen kan behöva kompletteras i någon del. Bestämmelsen om domstolens prövning av rätten att ta del av utredningsmaterial har därför utformats genom en hänvisning till 23 kap. 19 § RB.

Åklagarmyndigheten har tagit del av Ekobrottsmyndighetens yttrande och instämmer i allt väsentligt i de synpunkter som Ekobrottsmyndigheten lämnat i denna del. Det finns dock skäl att med anledning av Högsta förvaltningsdomstolens dom i mål 2687-17 särskilt betona vissa av de problem som den nuvarande sekretessregleringen medför och behovet av en förändrad reglering.

Inledningsvis ser även Åklagarmyndigheten betydande problem med att det saknas ett tydligt lagstöd för att göra omfattande genomgångar av beslagtagna datorer och andra elektroniska informationsbärare, vilket måste ske vid en sekretessprövning, när det inte kan motiveras för utredningen av det brott som varit en förutsättning för tvångsmedlet.¹ Inte minst gör sig detta gällande när det gäller s.k. återställandebeslag. I betänkandet framförs den uppfattningen att det torde räcka med en relativt översiktlig prövning av sekretessen. Mot bakgrund av senare års praxis från Kammarrätten i Stockholm kan Åklagarmyndigheten inte dela den uppfattningen. Snarare förhåller det sig så att det krävs en relativt detaljerad genomgång av allt innehåll i en allmän handling vid en sekretessprövning (se exempelvis kammarrättens domar i målen 101-14, 3390-15 och 40-18).

Av 2 kap. 6 § RF följer att var och en gentemot det allmänna är skyddad i olika avseenden. Begränsningar får endast ske för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Av Europakonventionens artikel 8.1 framgår vidare att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. De sistnämnda rättigheterna gäller inte enbart i förhållande till det allmänna, utan även mellan enskilda. Det ska här även framhållas att Europakonventionen inte gör någon åtskillnad mellan fysiska och juridiska personer i fråga om rättighetskyddet. Staten får inte inskränka åtnjutandet av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Europadomstolen² har slagit fast att artikel 8 i Europakonventionen ålägger staten såväl en negativ förpliktelse att avstå att göra intrång i rätten till respekt för privat- och familjelivet m.m. som en positiv förpliktelse att skydda enskilda mot att andra enskilda handlar på ett sätt som innebär integritetsintrång. (Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 5 uppl. s. 365).

Även om sekretess med omvänt skaderekvisit gäller för de uppgifter om enskilds personliga eller ekonomiska förhållande som finns i en i beslag tagen elektronisk informationsbärare, kan idag vem som helst, med åberopande av offentlighetsprincipen, tvinga fram en genomgång av sådan information som inte är av intresse för brottsutredningen. De nuvarande sekretessreglerna är nämligen utformade på ett sådant sätt att det är nödvändigt för myndighetens personal att ta del av innehållet i en beslag tagen elektronisk informationsbärare för att kunna göra en sekretessprövning. Något uttryckligt lagstöd för att göra mer ingående granskningar av föremål i beslag än vad som motiveras för

¹ Jfr vad Högsta domstolen uttalat om genomsökningar i NJA 2015 s. 631 p 17.

² Se t.ex. Airey mot Irland, nr 6289/73, dom den 9 oktober 1979, X och Y mot Nederländerna, nr 8978/80, dom den 26 mars 1985, K.U mot Finland, nr 2872/02, dom den 2 december 2008 och Söderman mot Sverige, nr 5786/08 dom den 12 november 2013.

utredningen av ett brott torde vara svårt att finna. Det måste därvid beaktas att det intrång i den personliga integriteten och det men som en genomgång för sekretessprövning och ett eventuellt utlämnade av uppgifter kan medföra är betydligt större än vad som normalt behöver beaktas vid användning av ett tvångsmedel, i detta fall beslag. Exempelvis kan myndighetens personal bli tvungen att ta del av uppgifter som är skyddade enligt lag, uppgifter som de brottsutredande myndigheterna annars inte får ta del av, eller andra mycket privata uppgifter för att kunna pröva sekretessfrågan. Någon närvarorätt (se föreslagna 27 kap. 2 b § RB) föreligger heller inte när en genomsökning sker enligt offentlighetsprincipen.

Åklagarmyndigheten delar inte slutsatsen i betänkandet att den nuvarande sekretessbestämmelsen i 35 kap. 1 § OSL är tillräcklig för att skydda uppgifter om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden som kan finnas i en dator eller annan elektronisk informationsbärare. I exempelvis alla de fall en brottsutredning avslutas med att den misstänkte delges ett strafföreläggande är sekretesskyddet begränsat eftersom sekretess enligt 35 kap. 1 § OSL inte gäller i ärenden om strafföreläggande (35 kap. 6 § OSL). I sådana ärenden torde även sekretessen enligt 21 kap. 1 § OSL bortfalla (se 21 kap. 2 § OSL). En begäran om att ta del av allmänna handlingar i ett sådant ärende skulle således kunna få till följd att uppgifter, även mycket integritetskänsliga sådana, som finns på en i beslag tagen elektronisk informationsbärare eller en kopia av denna helt utan förbehåll måste lämnas ut.

Om det inte finns regler som kan skydda den personliga integriteten på ett tillfredställande sätt i samband med beslag och kopiering av elektronisk information finns det i förlängningen en risk för att färre brott kommer att utredas, något som knappast torde vara önskvärt. Detta eftersom många personer har en mycket stor del av sina liv mer eller mindre dokumenterade i sina datorer och smarta telefoner. I vissa fall skulle det därför kunna anses vara oproportionerligt att ta en telefon eller dator i beslag när det finns en risk för att, i samband med en sekretessprövning, en total genomgång måste göras, särskilt om det endast är någon eller några få uppgifter som är av intresse för utredning av brottet.

Det finns enligt Åklagarmyndigheten ett stort behov av att antingen ändra i tryckfrihetsförordningen och införa ett undantag i fråga om allmänna handlingar när det gäller beslagtagna elektroniska informationsbärare och spegelkopior m.m. eller införa en bestämmelse om absolut sekretess för alla sådana uppgifter som inte tillförts brottsutredningen enligt 23 kap. 18 a § rättegångsbalken.

Åklagarmyndigheten delar inte betänkandets uppfattning att det inte är grundlagsenligt att införa bestämmelser om absolut sekretess beträffande allt innehåll i beslagtagna elektroniska informationsbärare m.m. För det första

måste utgångspunkten vara att allt innehåll som finns i en privatpersons dator eller mobiltelefon i någon mening ger uttryck för personliga aspekter av den personens privatliv, dvs. rör personliga eller ekonomiska förhållanden. Detta gäller även i förhållande till reklamutskick (som när de förekommer i elektronisk form regelmässigt är direkt hänförliga till personliga intressen). När det gäller förinstallerade standardprogram eller mobilapplikationer m.m., kan med fog hävdas att även dessa i någon mån är hänförliga till personliga (eller ekonomiska) förhållanden, detta eftersom personen ifråga valt att införskaffa en informationsbärare av ett visst slag eller av ett visst fabrikat, vilket i sig kan säga något om den personen. Även om en juridisk person inte kan ha några personliga förhållanden måste man kunna presumera att även ett företags elektroniska informationsbärare innehåller stora mängder personlig information, t.ex. rörande den eller de personer som äger företaget, anställda, kunder m.m. Det kan även i detta fall hävdas att reklamutskick, valet av informationsbärare, förinstallerade standardprogram och mobilapplikationer m.m. kan hänföras till företagets ekonomiska förhållanden.

Absolut sekretess torde inte heller i realiteten begränsa den insyns rätt i det allmännas verksamhet som tryckfrihetsförordningen bestämmelser är avsedda att skydda. Detta eftersom innehållet eller delar av innehållet på elektronisk informationsbärare eller en kopia blir en del av den brottsutredande verksamheten först när innehållet förekommit i förundersökningen, dvs. när någon behörig tjänsteman tagit del av uppgifterna och fört dessa till förundersökningen eller sidomaterialet (jfr 23 kap. 18 a § rättegångsbalken). Inte ens en person som är misstänkt i en brottsutredning har rätt att ta del av information i vidare omfattning än att den förekommit i förundersökningen. Det kan inte heller bortses från att det redan finns regler om absolut sekretess, som befunnits grundlagsenliga, avseende tvångsmässigt omhändertagna datorer, hårddiskar och andra elektroniska informationsbärare.

När Skatteverket använder sig av bevissäkring tas datorer och andra elektroniska informationsbärare om hand på ett sätt som i allt väsentligt motsvarar ett beslag. De föremål som då tas om hand från fysiska och juridiska personer innehåller givetvis samma typ av blandad information som när dessa föremål tas i beslag i en brottsutredning. Uppgifter om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden omfattas dock, till skillnad från när de elektroniska informationsbärarna tas i beslag enligt rättegångsbalken, av absolut sekretess enligt 27 kap. 2 § OSL.

Slutligen vill Åklagarmyndigheten framhålla att det även av resursskäl finns ett behov av en bestämmelse om absolut sekretess. I betänkandet har de problem som kan uppstå för de brottsbekämpande myndigheterna om enskilda skulle begära att få ta del av allt innehåll i beslagtagna datorer, hårddiskar och andra elektroniska informationsbärare kraftigt underskattats. En sådan situation är inte möjlig att jämföra med när någon begär ut stora mängder av information

som förekommer i en förundersökning. I det senare fallet är alla uppgifter kända av myndigheten som har att pröva ett utlämnande och även i mycket stora utredningar är materialet i någon mening begränsat. När det däremot gäller sekretessprövning av innehållet på en hårddisk är det vanligtvis till stora delar helt okänt och det inte är ovanligt med hårddiskar som kan lagra terrabyte med data. Skulle allt innehåll som kan rymmas på en modern hårddisk bli föremål för en sekretessprövning går det inte ens att uppskatta hur lång tid en sådan prövning skulle ta. Sannolikt skulle det ta många år i anspråk. Med tanke på hur vanligt det är att datorer och andra elektroniska informationsbärare tas i beslag skulle frekventa framställningar om att ta del av innehåll i datorer m.m. få förödande konsekvenser för de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att bedriva sin kärnverksamhet.

I detta ärende har vice riksåklagaren Kerstin Skarp beslutat. Chefsåklagaren Ingela Sörgård har varit föredragande. I ärendets handläggning har också deltagit överåklagaren Mats Svensson samt byråchefen My Hedström och verksamhetsjuristen Roger Waldenström (kap. 12).

Kerstin Skarp

Ingela Sörgård